

Σημειώσεις για την Αναρχική Οργάνωση - Γενικές κριτικές και επανεκτιμήσεις

Κατηγορία: [Αναρχική Θεωρία](#)

Του **Karl Blythe**

Στο κείμενο αυτό θα εξετάσω μερικές επιλογές από την Οργανωτική Πλατφόρμα μαζί με μερικά από τα γραπτά του Νέστορα Μαχνό, ως αφετηρία του ζητήματος της αναρχικής οργάνωσης. Για να αποφευχθούν μακροσκελείς εξηγήσεις του ιστορικού πλαισίου, θα υποθέσω ότι ο αναγνώστης είναι ήδη εξοικειωμένος με τα περισσότερα από αυτά τα γραπτά. Για εκείνους που δεν είναι, αναφέρομαι ως κύριες πηγές και αφετηρία έρευνας στην εργασία του Alexandre Skirda «FacingtheEnemy: AHistoryofAnarchistOrganizationfromProudhontoMay 1968» (η οποία περιέχει μια μετάφραση και διάλογο για την Πλατφόρμα) καθώς και το «TheStruggleAgainsttheStateandOtherEssays» του Μαχνό. Να σημειωθεί ότι το κείμενο αυτό δεν προχωρεί σε μια περιεκτική ανάλυση της Πλατφόρμας, αλλά ρίχνει μια ματιά σε κάποιες από τις ανεπάρκειες ή τις αδυναμίες της που θα επιθυμούσα να ανασκευάσω. Μετά από αυτό θα ολοκληρώσω με μερικές γενικές προτάσεις την άποψή μου ως προς τον τρόπο με τον οποίο μπορούμε να συγκροτήσουμε ή/και βελτιώσουμε την οργάνωσή μας, ως αποτέλεσμα της συζήτησής μας αυτής για την Οργανωτική Πλατφόρμα.

[Σημείωση: Για τεχνικούς λόγους, μέρος του αρχικού κειμένου που συγκροτεί αυτό το δοκίμιο και που για λόγους σαφήνειας και υπογράμμισης ορισμένων σημείων, όπως σχόλια σε πλάγιους και υπογραμμισμένους χαρακτήρες, δεν περιλαμβάνεται στην παρούσα μορφή]. Για τους λόγους που δηλώνονται ανωτέρω, θα αποφύγω μια μακροσκελή περιγραφή της Πλατφόρμας, και απλώς προχωρώ στην ανάλυσή μου.

Ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τους σκοπούς αυτού του δοκιμίου είναι το «Οργανωτικό Μέρος» στο τέλος της Πλατφόρμας, δεδομένου ότι οι αρχές που περιγράφονται σε αυτό έχουν καθορίσει λίγο ως πολύ τις «πλατφορμιστικές» ιδέες από τότε. Είναι περιέργο να αναφερθεί, αλλά το τμήμα αυτό είναι, κατά την άποψή μου, εκεί όπου η Πλατφόρμα καταγράφει τις περισσότερες από τις ανεπάρκειές της, κάτι που αποβαίνει προβληματικό για ένα ντοκουμέντο μιας τέτοιας ιστορικής αξίας και σπουδαιότητας. Οι πρώτες δύο αρχές, αυτές της ιδεολογικής και τακτικής ενότητας (δηλαδή, η ενότητα της θεωρίας και της πρακτικής) ορίζονται μάλλον αόριστα, με ελάχιστη επεξεργασία αυτού που οι αρχές αυτές θα αποτελούσαν στην πράξη. Συγκεκριμένα, είναι ασαφείς ως προς το εάν η ιδεολογία που είναι «κοινή για όλα τα άτομα και τις οργανώσεις που συνδέονται με τη Γενική Ένωση» αποτελεί θέμα κοινής πεποίθησης ή επίσημης συμφωνίας. Ούτε παρουσιάζεται οποιαδήποτε σαφής μέθοδος ως προς το πώς πρόκειται να επιτευχθεί η ιδεολογική ενότητα πέρα από μια απλή τυπικότητα σύμφωνα με τις γραμμές κάποιας «επαναστατικής κατήχησης».

Η τακτική ενότητα μπορεί στην πραγματικότητα να συγχωνευθεί μαζί με την τρίτη αρχή, αυτή της συλλογικής ευθύνης, δεδομένου ότι καμία δεν σημαίνει και πολλά χωρίς την άλλη και οι δύο αρχές εξυπηρετούν λίγο πολύ τον ίδιο σκοπό. Εδώ πιστεύω ότι ο Μαχνό (ένας από τους κύριους συγγραφείς της Πλατφόρμας) εξήγησε την ιδέα μάλλον καλύτερα σε δύο ξεχωριστά κείμενά του. Στο κείμενο με τίτλο «AnarchismandOurTimes» («Ο Αναρχισμός και η Εποχή μας») γράφει:

«Προσωπικά, τείνω να δεχτώ ως πιο κατάλληλο και πιο απαραίτητο οργανωτικό σχήμα... μια Ένωση των αναρχικών που συγκροτείται βάσει των αρχών της συλλογικής πειθαρχίας και της συμφωνημένης κατεύθυνσης όλων των αναρχικών δυνάμεων.... Οι δραστηριότητες των τοπικών οργανωτών μπορούν να προσαρμοστούν, όσο το δυνατόν περισσότερο, στις εκάστοτε τοπικές συνθήκες: εντούτοις, τέτοιες δραστηριότητες πρέπει, χωρίς άλλο, να είναι σύμφωνες με το σχέδιο της Ένωσης των αναρχικών που καλύπτει ολόκληρη τη χώρα».

Εδώ βρίσκουμε την καλύτερη ίσως περίληψη αυτού το οποίο στοχεύει να επιτύχει η Πλατφόρμα (αν και πρέπει να σημειωθεί ότι αλλού οι συγγραφείς διευκρινίζουν ότι η «Γενική Ένωση των Αναρχικών» δεν θα καλύπτει όλους τους αναρχικούς, αλλά απλώς εκείνους που συμφωνούν με τις βασικές της αρχές) - συγκεκριμένα, για να γενικεύσει και να συντονίσει αποτελεσματικά τα σχέδια και τις μεθόδους τοπικής αντίστασης, διαφορετικά θα περιορίζονται σε απομονωμένες ομάδες και άτομα. Αυτή δεν είναι στην πραγματικότητα η ίδια η ουσία της επαναστατικής οργάνωσης - χωρίς να υπάρχει καμία συνεπής κατεύθυνση και η νίκη να είναι αδύνατη.

Γράφει ακόμα ο Μαχνό στο δοκίμιό του «OnRevolutionaryDiscipline» («Για την Επαναστατική Πειθαρχία»):

«Παίρνω την επαναστατική πειθαρχία εννοώντας την αυτοπειθαρχία του ατόμου, που τίθεται στο πλαίσιο μιας αυστηρά ορισμένης συλλογικής δραστηριότητας εξίσου επιβεβλημένης σε όλους». Αυτή είναι άποψη θεμελιώδους σπουδαιότητας για εκείνους που επιθυμούν να καταλάβουν τη διαφορά μεταξύ της υπακοής και της ελεύθερης αυτοκατεύθυνσης όπως προτείνεται από τους αναρχικούς. Ακόμα, αυτή η ιδέα είναι επίσης ασυμβίβαστη με τον ορισμό της «συλλογικής υπευθυνότητας» στην Πλατφόρμα όπου δηλώνεται:

«Η επαναστατική κοινωνική δραστηριότητα... δεν μπορεί να βασιστεί στην προσωπική ευθύνη των μεμονωμένων μαχητών...» ακολουθούμενου από την πρόταση ότι «η Ένωση ως ένα σώμα θα είναι υπεύθυνη για την επαναστατική και πολιτική δραστηριότητα των μελών της» και «παρομοίως, κάθε μέλος θα είναι υπεύθυνο για τη... δραστηριότητα της Ένωσης συνολικά».

Το δεύτερο μέρος αυτής της αρχής δεν είναι απαραίτητως προβληματικό - είναι απλώς μάλλον ασαφές, όπως και ο ορισμός της «ιδεολογικής ενότητας». Εντούτοις, πρέπει να πούμε ότι η αντίληψη ότι επαναστατική δραστηριότητα δεν μπορεί να βασιστεί στην προσωπική ευθύνη έρχεται σε ευθεία αντίφαση με τις στοιχειώδεις αναρχικές αρχές - αρχές τις οποίες ο Μαχνό καθιστά τέλεια σαφείς σε όλα τα κείμενά του (παραδείγματος χάρη το «TheABCoftheRevolutionaryAnarchism» («Το Αλφαβητάρι του Επαναστατικού Αναρχισμού»), όπου δηλώνει ότι «στον Αναρχισμό, τα σωστά σημαίνει την ευθύνη του ατόμου...» κ.λπ) - και συγκρούεται συγκεκριμένα με το δικό του ορισμό της επαναστατικής πειθαρχίας, όπως αναφέρεται ανωτέρω. Γράφει περαιτέρω στο ίδιο κείμενο:

«Γι' αυτό μιλώ για μια ελευθεριακή οργάνωση που θα στηρίζεται στην αρχή της αδελφικής πειθαρχίας. Μια τέτοια οργάνωση θα οδηγούσε στην αποφασιστική κατανόηση μεταξύ όλων των ζώντων δυνάμεων του επαναστατικού αναρχισμού και θα το βοηθούσε στη υιοθέτηση μιας σωστής θέσης της στον αγώνα της Εργασίας ενάντια στο Κεφάλαιο».

Ενώ είναι αβέβαιο τι εννοεί ακριβώς εδώ με την «αδελφική πειθαρχία», θα μπορούσαμε ίσως να ανατρέξουμε στην μπακουνική γραμμή του «συνεχούς αδελφικού ελέγχου του καθενός από όλους» (κάτι που αναφέρεται αρκετές φορές από τον Skirda) ως προηγούμενο αυτής της έννοιας. Υποθέτοντας ότι με τη λέξη «αδελφική» θέλει να δείξει ένα πνεύμα αλληλοβοήθειας και συναδελφικότητας, μου φαίνεται ότι αυτή η «αρχή της αδελφικής πειθαρχίας» μαζί με τον ανωτέρω ορισμό της επαναστατικής πειθαρχίας, παρέχει μια πολύ καλύτερη λύση στο πρόβλημα της συλλογικής ευθύνης. Στην πραγματικότητα, είναι σύμφωνα με τη δήλωση ότι «η Ένωση ως σώμα θα είναι υπεύθυνη για την επαναστατική και πολιτική δραστηριότητα των μελών της» και αντίστροφα. Εντούτοις, στέκεται σαφώς εκτός από (και κατά την άποψή μου πάνω) από την ιδέα ότι η «επαναστατική δραστηριότητα δεν μπορεί να βασιστεί στην προσωπική ευθύνη» δεδομένου ότι συνδυάζει αποτελεσματικά και την προσωπική και τη συλλογική ευθύνη.

Αυτό μας φέρνει στην τέταρτη αρχή, αυτή του φεντεραλισμού. Το πρώτο που μπορούμε να πούμε εδώ είναι ότι πρέπει να κάνουμε μια διάκριση μεταξύ της αστικής έννοιας του φεντεραλισμού και της αναρχικής ή ελευθεριακής αντίληψης του φεντεραλισμού η οποία έχει δυστυχώς οριστεί ως επί το πλείστον άσχημα. Στην περίπτωση της Πλατφόρμας, εντούτοις, μας παρέχεται κάτι σαν ένας γενικός ορισμός (πιθανώς ως αναρχικός) του φεντεραλισμού, ως εξής:

«Φεντεραλισμός σημαίνει ελεύθερη συμφωνία των ατόμων και των οργανώσεων για τη συλλογική προσπάθεια προς έναν κοινό στόχο. Τώρα, μια τέτοιου είδους συμφωνία και ομοσπονδιακή ένωση που βασίζονται επ' αυτού γίνονται πραγματικότητα... μόνο εάν τηρείται ο κύριος όρος, ότι όλοι οι συμμετέχοντες στη συμφωνία και στην Ένωση τιμούν πλήρως τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν και τηρούν τις αποφάσεις που λαμβάνονται από κοινού».

Στην εισαγωγή αυτής της έννοιας, δηλώνεται επίσης (λίγο πιο χαρακτηριστικά):

«Το σύστημα του συγκεντρωτισμού στηρίζεται στην παράθεση εμποδίων στο πνεύμα της κριτικής, της πρωτοβουλίας και της ανεξαρτησίας κάθε ατόμου καθώς και στη μαζική τυφλή υπακοή στο «κέντρο»... Αντίθετα στο συγκεντρωτισμό, ο αναρχισμός έχει δηλώσει φανερά πάντα... την αρχή του φεντεραλισμού, η οποία συμφιλιώνει την ανεξαρτησία του ατόμου ή της οργάνωσης... στην υπηρεσία της κοινής υπόθεσης».

Όσον αφορά τον ανωτέρω ορισμό του φεντεραλισμού, υπάρχουν δύο πράγματα να ειπωθούν. Πρώτον, η ιδέα της ελεύθερης ομοσπονδιοποίησης (δηλ. ελεύθερη ένωση) όπως τίθεται ουσιαστικά ανωτέρω, είναι από μόνη της κάτι το θεμελιώδες στις αναρχικές αρχές. Επιπλέον, η αντίληψη αυτή βρίσκεται σε πλήρη συμφωνία με την ιδέα της επαναστατικής πειθαρχίας όπως περιγράφηκε νωρίτερα. Από την άλλη πλευρά, υπάρχει κάποια σύγχυση μεταξύ της έννοιας της ελεύθερης ομοσπονδιοποίησης ως οργανωτικής διαδικασίας και της «ομοσπονδιοποίησης» ως οργανωτικού σχήματος. Υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο, δεδομένου ότι υπάρχει επίσης διαφορά μεταξύ της «ανεξαρτησίας του ατόμου» και της «ανεξαρτησίας της οργάνωσης» (αν και συχνά συγχωνεύονται).

Προσωπικά, θα επέκρινα την ορθόδοξη αναρχική έμφαση στην αυτονομία των οργανώσεων μέσα στις ομοσπονδίες – το οποίο είναι μόνο ένα τεχνικό ζήτημα και δεν διαφέρει από το αστικό ομοσπονδιακό πρότυπο – και της απλοϊκής συσσώρευσης «συγκεντρωτικών» οργανώσεων μέσα σε μια εξουσιαστική κατηγορία (όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στο δεύτερο απόσπασμα). Αυτό μου φαίνεται κάτι ως ασυνέπεια λογικής μέσα στην Πλατφόρμα, η οποία τη μια στιγμή μιλά για μια «ενωτική» οργάνωση (στη συζήτηση για την τακτική ενότητα) και την επόμενη στιγμή καταγγέλλει όλες τις μορφές συγκεντρωτισμού ως αυταρχικές και καλεί αντ' αυτού σε ένα «φεντεραλιστικό σύστημα». Η επιλογή των λέξεων οδηγεί σε σύγχυση, εν μέρει επειδή σε όλους τους άλλους κύκλους και σε οποιοδήποτε τυποποιημένο ορισμό η λέξη «ενωτική» δεν θα εξεταζόταν ουσιαστικά ως κάτι διαφορετικό από το «συγκεντρωτισμό» και ο φεντεραλισμός θα αντιμετωπιζόταν ως κάτι που συγκρούεται είτε την «ενωτική» είτε με τη «συγκεντρωτική» οργάνωση.

Σε μια παρόμοια περίπτωση, θα υποστήριζα ότι δεν θέτουν εμπόδια όλες οι μορφές συγκεντρωτισμού στο «πνεύμα της κριτικής, της πρωτοβουλίας και της ανεξαρτησίας». Θεωρητικά μιλώντας, η λενινιστική αντίληψη του «δημοκρατικού συγκεντρωτισμού» επιτυγχάνει ακριβώς αυτό που αποδίδει η Πλατφόρμα στο φεντεραλισμό: συνδυάζει τη μεμονωμένη πρωτοβουλία και ελευθερία με την οργανωτική πειθαρχία και την ενότητα. Το πρόβλημα με τον μπολσεβικισμό (ένα ζήτημα αρκετά σχετικό με τους συντάκτες της Πλατφόρμας) έρχεται όταν η εσωτερική οργάνωση κατά ένα μεγάλο μέρος βασίζεται στο γεγονός ότι δεν ασκείται πραγματική δημοκρατία τόσο όσο με το γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό. Στην πραγματικότητα, πρέπει να πούμε ότι οι ιδέες του «δημοκρατικού συγκεντρωτισμού» και του «φεντεραλισμού» (όπως ορίζονται στην Πλατφόρμα – «ελεύθερη συμφωνία των ατόμων και των οργανώσεων πάνω στη συλλογική προσπάθεια») καθώς και η ιδέα της επαναστατικής πειθαρχίας όπως περιγράφεται από τον Μαχνό, όταν εφαρμόζονται στις μεμονωμένες ομάδες, είναι σχεδόν ίδιες, εκτός από την ορολογία.

Όπως το βλέπω, το κλειδί για μια αποτελεσματική επαναστατική οργάνωση είναι να συνδυαστούν ορισμένα στοιχεία του ελευθεριακού φεντεραλισμού (ελεύθερη ομοσπονδία των ατόμων και ομάδων) με τη θεωρητική

υφή του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού (π.χ. «ελευθερία λόγου, ενότητα στη δράση»). Αυτό σημαίνει ότι η έμφαση δεν πρέπει να δοθεί στην αυτονομία των συστατικών οργανώσεων, αλλά στο συντονισμό ολόκληρης της οργάνωσης μέσω της άμεσης αλληλογραφίας των ομάδων της μιας με την άλλη και με την κεντρική οργάνωση (συμπεριλαμβανομένης της «Εκτελεστικής Επιτροπής» και του «Συνεδρίου της Γενικής Ένωσης»). Όσο δουλεύει καλά η κεντρική οργάνωση, τείνω να υποστηρίξω την άμεση εκλογή εκπροσώπων και ψηφοφοριών των μελών για τη γενική πολιτική ως μια πιο συμμετοχική δημοκρατική μέθοδο, στο μέτρο που στην αρχή πρέπει να ευνοήσουμε τέτοια επίσημα όργανα. Ενώ κάποιος μπορεί να σκεφτεί ότι αυτό ήταν για μια ελευθεριακή οργάνωση, δυστυχώς πολλές αναρχικές ομοσπονδίες έχουν προσφύγει αντ' αυτού σε συστήματα έμμεσης αντιπροσώπευσης υποτίθεται για να επιβεβαιώσουν τη μεγαλύτερη αυτονομία των συστατικών τους οργανώσεων. Εν πάση περιπτώσει, οποιοσδήποτε και να είναι οι προθέσεις τέτοιων «ομοσπονδιακών» σχηματισμών, μου φαίνεται ότι μια οργάνωση η οποία σε όλα τα επίπεδα και στην ολότητά της καθοδηγείται πιο άμεσα από τη βάση της είναι πάντα ανώτερη από μια άλλη που ελέγχεται και καθοδηγείται από μια μειονότητα (όπως είναι η φύση της έμμεσης αντιπροσώπευσης, λαμβάνοντας υπόψη τη διαδικασία της διαρροής που εμφανίζεται όταν διαχωρίζεται η ηγεσία από τη βάση).

Επιπλέον, θα υποστήριζα ότι οι περιφερειακές υπο-οργανώσεις (δηλ. οι συστατικές οργανώσεις πάνω από το τοπικό επίπεδο) πρέπει να μειωθούν όσο το δυνατόν περισσότερο (εάν όχι εντελώς) και να παίξουν τον ενδιάμεσο ρόλο της σύνδεσης της τοπικής πρωτοβουλίας με την κεντρική οργάνωση. (Για να το θέσουμε με έναν άλλο τρόπο, η οργανωτική κατεύθυνση πρέπει να είναι η «πόλωση» μεταξύ των τοπικών και κεντρικών επιπέδων, ελαχιστοποιώντας κατά συνέπεια ή αποβάλλοντας το επίπεδο των «μέσων ατόμων») Με αυτούς τους τρόπους (πιο άμεση συμμετοχή και «πόλωση» της ηγεσίας) θα αυξηθεί η δύναμη των τοπικών ομάδων, παρέχοντας μια αποτελεσματική κεντρική οργάνωση για να συντονίζει και να γενικεύει τις τοπικές δραστηριότητες. Αυτό θα επιβληθεί περαιτέρω με την επινόηση και διαμόρφωση ενός ιδεολογικού και πρακτικού προγράμματος για να καθοδηγηθεί η οργάνωση στις διάφορες δραστηριότητές της – και όλα αυτά στην κατεύθυνση της μείωσης της γραφειοκρατίας, βελτιώνοντας ταυτόχρονα την εσωτερική της συνοχή και την πειθαρχία. Όλα αυτά που απαιτούνται να γίνουν για μια αποτελεσματική οργάνωση αποτελούν μια λεπτομερή κατανόηση και διεθνοποίηση των ιδανικών και των μεθόδων μας, καθώς και μια εξατομικευμένη αίσθηση του σκοπού και της υποχρέωσης του κάθε μαχητή (δηλ. επαναστατική συνείδηση).

Όλα αυτά δημιουργούν το ερώτημα με το οποίο ολοκληρώνω αυτό το κείμενο - και που ελπίζω να συζητήσω πιο λεπτομερώς σε κάποια άλλη στιγμή - του πώς πρόκειται να αναπτύξουμε ένα τέτοιο πρόγραμμα καθώς επίσης και να ενσταλάξουμε μια κατανόηση των αρχών μας μέσα σε κάθε μαχητή, σε προσωπικό επίπεδο. Αυτό μας πάει επίσης πίσω στο προηγούμενο ερώτημά μου για την «ιδεολογική ενότητα» όπως ορίζεται στην Πλατφόρμα (στη δεύτερη παράγραφο). Προτείνω τώρα μια απάντηση σε όλα αυτά τα ερωτήματα: μέσω συνεχούς υπομονετικής μελέτης της επαναστατικής ιστορίας, για να την εξηγήσουμε και συγκρίνουμε με τις παρούσες περιστάσεις. Και κάτι περισσότερο από αυτό, η μελέτη αυτή θα μας βοηθήσει επίσης να εξηγήσουμε και να διαμορφώσουμε το πρόγραμμά μας με συγκεκριμένους όρους για εκείνους που βρίσκονται έξω από το κίνημά μας. Η διαδικασία αυτή δεν είναι μόνο η βάση του προγράμματός μας, αλλά είναι και το κλειδί για την ενστάλαξη επαναστατικής συνείδησης που αντιτίθεται σε κάθε μεμονωμένο συμφέρον. Ίσως αναρωτηθούμε πώς μπορεί αυτό το είδος πρακτικής να συστηματοποιηθεί πέρα από την μεμονωμένη ατομική έρευνα. Σε αυτό η απάντησή μου είναι, με την προετοιμασία και συγκρότηση ομάδων μελέτης για να διαβάσουν και συζητήσουν τα ιστορικά κινήματα στα οποία έχουμε τις ρίζες μας. Εκείνοι που συμμετέχουν σε τέτοιες ομάδες μελέτης που καταλήγουν στα ίδια συμπεράσματα με μας και επιθυμούν να τα θέσουν σε εφαρμογή, θα βρουν σε αυτά ένα άριστο σημείο αναφοράς για τη συγκρότηση των δικών τους ειδικών αναρχικών ομάδων. Από εκεί και πέρα είναι μόνο ζήτημα σύνδεσης με το υπόλοιπο κίνημα καθώς και με τις μάζες, μέσω της ανάμειξής μας στους καθημερινούς αγώνες.

*** Ελληνική μετάφραση «ούτε θεός-ούτε αφέντης», 12 Απρίλη 2008.**